

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Қазақ халқының салт-дәстүрлері - бала тәрбиесінің негізі

ЖАРИЯЛАНДЫ
14.12.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/185821/>**Казанбаева Жамаш Ахметовна**

Тәрбиеші

Алматы облысы, Каскелен қаласы

“Дарын- 2018 “ балабақшасы

КІРІСПЕ

Ұлттың рухани тұтастығы мен мәдени жалғастығы ең алдымен жас ұрпақтың тәрбиесі арқылы қалыптасады. Осы тұрғыда қазақ халқының салт-дәстүрлері – ғасырлар бойы сұрыпталған, тәрбиелік мәні терең әлеуметтік-мәдени құндылықтар жүйесі ретінде бала тәрбиесінің негізін құрайды. Қазіргі жаһандану жағдайында ұлттық болмысты сақтау, ұлттық сана мен құндылықтарды ерте жастан қалыптастыру өзекті педагогикалық міндетке айналып отыр.

Мектепке дейінгі жас – баланың дүниетанымы, мінез-құлқы, құндылық бағдарлары мен рухани-адамгершілік қасиеттері қалыптасатын шешуші кезең. Бұл кезеңде бала өз халқының салт-дәстүрлерімен, әдет-ғұрыптарымен, ұлттық мәдениетімен алғаш рет жүйелі түрде танысады. Сондықтан балабақша жағдайында қазақ халқының салт-дәстүрлерін оқу-тәрбие үдерісіне енгізу баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін тиімді педагогикалық құрал болып табылады.

Негізгі бөлім

Қазақ халқының салт-дәстүрлері бала тәрбиесінде тұлғалық дамудың берік іргетасын қалайды. Салт-дәстүрлер – белгілі бір қоғамның өмір салты мен құндылықтарын бейнелейтін әлеуметтік тәжірибе. Қазақы тәрбиеде баланы дүниеге келген сәттен бастап тәрбиелеу басты орын алады. Бесікке салу, тұсау кесу, сүндет той сияқты дәстүрлердің әрқайсысы баланың дене, психологиялық және әлеуметтік дамуына бағытталған тәрбиелік мәнге ие.

Бесікке салу дәстүрі баланың денсаулығын сақтау мен тыныш ұйқысын қамтамасыз

етуге негізделген. Бұл дәстүр арқылы бала тазалыққа, тәртіпке және тұрақтылыққа үйренеді. Сонымен қатар, бесік жыры баланың эмоциялық саулығын нығайтып, ана мен бала арасындағы психологиялық байланысты күшейтеді. Мектепке дейінгі тәрбиеде бесік жыры мен халық әндерін қолдану баланың тілдік және эмоциялық дамуына оң әсер етеді.

Тұсау кесу дәстүрі баланың өмір жолы ашық, қадамы нық болсын деген ізгі ниетке негізделген. Бұл дәстүрде баланың еркін қимылдауы, дербестігі мен болашаққа сенімі тәрбиеленеді. Балабақшада тұсау кесу дәстүрінің мазмұнын символикалық түрде ойын арқылы көрсету баланың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттырады және оның әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді.

Қазақ халқының салт-дәстүрлері баланың адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруда да маңызды рөл атқарады. Үлкенді сыйлау, кішіге қамқор болу, қонақжайлылық, сыйластық сияқты құндылықтар дәстүрлі тәрбиенің өзегін құрайды. Балабақшада осы құндылықтарды көріністер, ертегілер, мақал-мәтелдер арқылы жеткізу баланың мінез-құлқына оң ықпал етеді. Мұндай тәрбие баланың әлеуметтік ортада дұрыс қарым-қатынас орнатуына негіз болады. Ұлттық салт-дәстүрлер баланың тілдік дамуына да ықпал етеді. Қазақтың ауыз әдебиеті – ертегілер, жаңылтпаштар, санамақтар, мақал-мәтелдер – баланың сөздік қорын байытып, ана тілінде еркін сөйлеуіне жағдай жасайды. Тіл арқылы бала ұлттық дүниетанымды меңгеріп, ойлау қабілетін дамытады. Мектепке дейінгі жаста ана тіліне негізделген тәрбие баланың когнитивтік дамуы үшін аса маңызды.

Қазақ халқының дәстүрлі тәрбиесінде еңбекке баулу ерекше орын алады. Үй шаруасына қатыстыру, үлкендерге көмектесу арқылы бала еңбексүйгіштікке, жауапкершілікке және тәртіптілікке тәрбиеленеді. Балабақша жағдайында еңбекке баулу элементтерін ұлттық мазмұнда ұйымдастыру баланың дербестігін арттырып, пайдалы әрекетке қызығушылығын қалыптастырады.

Ұлттық салт-дәстүрлер баланың психологиялық саулығын нығайтуға да ықпал етеді. Өзіне таныс мәдени ортада тәрбиеленген бала өзін қауіпсіз әрі сенімді сезінеді. Ұлттық музыка, күй, салттық өлеңдер баланың эмоциялық күйін тұрақтандырып, эстетикалық талғамын дамытады. Бұл баланың ішкі үйлесімділігін сақтауға көмектеседі.

Балабақшада қазақ халқының салт-дәстүрлерін тиімді енгізуде тәрбиешінің рөлі айрықша. Тәрбиеші ұлттық тәрбиенің мазмұнын баланың жас ерекшелігіне сай іріктеп, оны оқу-тәрбие үдерісіне жүйелі түрде енгізуі тиіс. Ұлттық мерекелерді ұйымдастыру, салт-дәстүрлерге арналған тақырыптық іс-шаралар өткізу баланың ұлттық мәдениетке қызығушылығын арттырады. Сонымен қатар, ата-анамен бірлескен жұмыс ұлттық тәрбиенің нәтижелілігін күшейтеді.

Қорытынды

Қорытындылай келе, қазақ халқының салт-дәстүрлері – бала тәрбиесінің берік негізі болып табылады. Ұлттық салт-дәстүрлерге негізделген тәрбие баланың рухани-адамгершілік, тілдік, әлеуметтік және психологиялық дамуын кешенді түрде қамтамасыз

етеді. Мектепке дейінгі ұйымдарда салт-дәстүрлерді оқу-тәрбие үдерісіне жүйелі енгізу баланың ұлттық сана-сезімін қалыптастырып, оның тұлғалық дамуына берік іргетас қалайды.

Сондықтан балабақша тәжірибесінде қазақ халқының салт-дәстүрлерін сақтап, оларды заманауи педагогикалық әдістермен үйлестіре қолдану – болашақта ұлттық рухы биік, саналы әрі үйлесімді тұлға тәрбиелеудің маңызды шарты болып табылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Жұмабаева Ә., Қожахметова К. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: «Мектеп», 2019.
2. Омарова Б. Қазақ этнопедагогикасының негіздері. – Алматы: «Атамұра», 2018.
3. Нұрғалиева Г.Қ. Балабақшадағы ұлттық тәрбие әдістемесі. – Алматы: «Білім», 2017.
4. Құлманова Р. Мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиенің мазмұны. – Алматы: «Рауан», 2019.
5. Сағындықова А.Т. Ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие технологиялары. – Алматы: «Өрлеу», 2020.
6. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту» журналы. Ғылыми-әдістемелік басылым, №3, 2021.
7. «Балабақша әлемі» журналы. Республикалық ғылыми-практикалық журнал, №4, 2020.
8. Әлімқұлов Т. Қазақтың салт-дәстүрлері және тәрбие. – Алматы: «Қазақ университеті», 2016.

КМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.